

A' ROMAI TSASZARI ÉS AP. KIRALYI FELSÉG-
NEK KEGYELMES ENGEDELMÉVEL.

Indúlt BÉTSBŐL Kedden 17. Juliusban 1792.

Egy Deák Ujjság az Elyseumból.

Az Elyseumban az a' nevezetes kérdés forgott fel a' napokban: mi a' Deák? Ezen fontos kérdésnek meg-határozására mind az ujjabb, mind a' régibb Filosofusok öszve-gyűlvén, mint a' kik magok-is hajdon mind Deákok vóltak, telyes igyekezettel azon valának, hogy egy olyan közönséges *Definitiot* találjanak, melly *nec latior, nec angustior sit suo Definito*: — az az: ugy meg-határozzák mi légyen a' Deák, hogy egy néhány rövid igékben az egész Deák köppenyegeztől, Togástól fel légyen ölelve.

Bé menvén hajdon egy bölts Fejedelem a' Deákok Oskolájába, így közöne nékik: „*Salvete Lurcones,*

M m m

cones,

cones, latrones, nebulones, fures, Impostores 's t., mellyen midőn a' Deákok nagyon meg-szomorodtanak volna, meg örvendezteté őket az, hogy midőn ezen Fejedelem közüllök el menne, így botsuzék el: — „*Valte Imperatores, Reges, Pontifices, Duces, Episcopi, Consiliarii; Senatores, Pastores, Professores, Procuratores* 's t., — Meg-kérdezettvén a' Fejedelem, hogy miért közönt volna így, és miért botsuzott volna így el az Oskolából, ezt felelé: A' Királyok, Tsázarok, Pápák, Kardinálisok, Püspökök, Minillerek, Tanátsosok, Papok, Hadi Vezérek és minden fő emberek Deákból léznek; ellenben a' leg veszedelmesebb Ország tsalók, Fejedelem árulók, Tolvajok és leg-nagyobb gaz emberek is az Oskolákból kerülnek, és Deákokból léznek. — Bajos hát a' Deákot Definiálni!!!

Öszve gyülvén mindazonáltal most a' Filozofusok az Elyséumban, a' Deákot igyekvzi vala közüllök ki ki *Definiálni*. A' Plátó követői közüll némelleyek a' Deákot így Definiálák: *est animal bipes* — a' Deák két lábú állat. Jól van! felelnek az ujjabb Filozofusok, de sokkal bővebb a' *Definitió* a' Definitumnál — tsak ugyan külömbézik valamit a' Deák a' Plátó Kakasától. Elé áll egy vén *Filozofus* 's azt mondja, hogy ő ki-találta, mi a' Deák — mi hát? kérdik a' többi: *Est nihilum negativum nihilissimum*: az az: a' soha nem lehető semminél sokkal semmiőbb. Ezt a' *Definitió* regulázására huzván a' többi *Filozofusok*, látják, hogy a' *nihilum negativum* egy olyan természetű semmi, melly soha sem vólt 's nem-is lesz; a' Deák pedig örökké vólt; 's örökké-is lesz; azért ezen *Definitió*t is helyben nem hagyván; fel áll a' *Filozofusok* Elöl-ülője Kátó 's azt mondja, hogy a' Deák — *est nihilum privativum stupendum in genere* — hogy a' Deák egy olyan bámulásra méltó semmi, melly most ugyan serami, de idővel lehet valami belőlle. — Tsak egy *Filozofus* sem találtaték, ki ezt a' *Definitió*t helybe nem hagyta volna;

vólna; azért az egész Kérdésnek vége szakada; és a' Deák ezen naptól fogva az *Elyseumban* egy olyan tsudálatos semminek marada, mely most ugyan semmi sem, de idővel lehet valami belőlle.

Midőn az *Elyseumbéli* Deákok ezen Kérdést, és az erre tett *Definitiókat* egész figyelmetességgel és nem minden boszónkodó érzékenység nélkül halgatták vólna, hát érkezik egy téglá képi köpönyeges ember Erdélyből a' felső Világról; kit egy *Elyseumbéli* Deák azonnal hajdoni tanuló-társának esmervén — *servus humilimus Humanissime*. O!!! így kiálta-fel. Erre több Deákok-is jöven öszve az *Elyseumban*, kérdezik vala ezt a' most érkezett felső világbéli Deákot, honnan jöve, mit tud, és mi az ujtság? Én Erdélyből — mond ez — a' *N. Enyedi* Ref. Kollégyomból jöve, mellynek az a' tulajdonsága, hogy ha valaki tsak a' Kollégyomhoz dörgöli-is magát, már többet tud, mint más Kollégyombéli Deákok — én *absolutus Philosophus* és *Theologus* vagyok. — Mosolyogva kezdenek egy más szemébe nézni az *Elyseum* béli Deákok ezen szókra, és mondák: a' mi leg-nagyobb *Filosofusaink* és *Theologusaink* az *Elyseumban* azt hiszik, hogy az egész felső világon egy *absolutus Philosophus* és *Theologus* sem vólna, ki vagy a' józan okolság, vagy az Istenről való tudományból többet ne tanulhatna, és arról mindeneket tudna; hogy mondhatja hát ez a' Deák, hogy ő *absolutus Philosophus* és *Theologus*? — Ah Barátim! — mond egy bölts öreg ember — ne tsudálkozzatok azon. Én magam-is hajdon ezen a' földön születtem, és ezen Oskolában tanultam, a' hol ezen Deák. Ezen *Kollegyom* Fejedelmi *fundációkkal* bir — leg-gazdagabb ezen a' részen. Többnyire igen érdemes tanult Professzorai, bölts *Kurátorai* izoktanak lenni; és ugyan azért a' Deákjainak nagyobb része abban a' *jántásiában* tévellyeg, hogy ő minden másutt tanult Deáknál elébb való. — Te-is Deák voltál, még pedig a' nevezetesebbek között — jól tudod Barátom mit tud egy Hazája külföbén kívül.

vül nem lépett Deák — még - is ezek a' magok böls Professoraiknál - is fejebb álmadoznak. Ha a' Deák valamit látott és tud — már azt gondolja, hogy mind ott van, a' mit látni és tudni lehet; 's nem hiszi, hogy valaki tudósabb lehetne nállánál — pedig adj kezébe egy Káptalanhoz ízóló *Requisitorium Mandatumot*, és *de Charta ad papirum* betsületesen le írni nem tudja, míg magát az Oskolán kívül nem gyakarolja. — — Ez a' *Volfius* és *Rissenius Compendiumát* ha meg tanulta — az egész világon nints már több tudomány — azt gondolja. Ha a' Professora a' Sz. *Dávid* 'Sóltárinak Kotáiban valahogy hibázna, már sokkal tudatlanabbnak tartaná magánál; mivel a' Deák csak azt tartya tudománynak, a' mit ő tud, nem látván bejebb a' dologba.

Ezeket halván az *Elyseumbéli* Deákok kötödni kezdének az ujjanon érkezett E. Deákkal, 's kérdik vala tőlle: hány Kspui vagynak Romának? hány a' Tsászárt választó Fejedelem? hány milliom ember vagyon Erdélyben? hogy áll az *Amérikai Respublica*? mi Angliában a' Parlamentum? mit kíván egy jó Hazfitól a' Természet, az Isten, Nemzet és a' Haza Törvénye? — de a' melly Kérdésekre, ő majd semmit sem tudván felelni, láták az *Elyseumbéli* Deákok, hogy ez az *absolutus Philosophus* és *Theologus* se a' Természet Historiáját, se a' *Statistikát*, se a' *Politikát* 's Törvényt nem tudná; azért már egy tréfás Deák Lélek szinte azt kérdi vala tőlle: *hogy kapdóják a' Kukuritzát?* midőn egy más Lélek ki-kapván szájából a' szót, azt kérde tőlle: „

„ *Mi ujjság Enyeden?* Itt a' Ref. Kollegyomban tanító Deák *Præceptorok*, *Vóltérnak Brutus* nevű játékját egy vig-játékkal edgyütt, a' múlt hónapnak 29-dikén el játszódnak. Minthogy éppen ekkor tartaték a' V megye közönséges gyűlése, igen sok méltóságok valának ezenjátéknak nézői. A' Komédia matériája vólt a' *Diéta*, holott — *Inops Patentem dum*

dum vult imitari perit; az az: Gyepesy Urfi a' sok paszamántos parádé miatt mindenéből ki-pufztult. Ezen Játék igen jelesen és mindeneknek kedvek szerint ment véghez; hanem az az egy tsak ugyan ki-tettzett belőlle, hogy a' Deák egy olyan maga el hitt kevély semmi, kiből még tsak idővel lehet valami. Ezek a' nagyobb füstü mint valóságú szegény gyóltis inges kevély valamik, az Humanissimus Praeceptorok — minden Professoraik és Kurátoraik | hírek nélkült egy Magyar Kurirt - is vittek vólt fel a' Theatrumra, és e' mellett az ott lévő Posta - mester Ur ellen egy *Correspondens Levelet*, melly által ezt mind a' kettőt (ha a' Rabnor tudománya Kukuritza kapálás vólna) ki akarták satirizálni; de az egész dolog ki-mutatta, hogy Tzinege fogó fők kóholmánnya, és annál rosfszabbul jött ki, mivel ezt az érdemesebb Professzorok közül némellyek a' Theatrumon észrevévén, a' *Humanissimus* -- Praeceptoroknak tsak nem ez oldal bordájokra ütegettek a' náddal, és a' Professzorok a' Kurátoroknak ezen Deákok ellen panaszt is tettek. A' Kurir ugyan semmi részbe sértve nem vólt, hanem némelly dolgokra nézvéneki is szóban kellett forogni. A' Komédia azonban ditséretesen mene végbe, és bár minden Oskolák Nemzeti nyelvünk ditsőségére ezt követnék — azzal a' külömbséggel, hogy a' Deák, mint egy órránál mesfszebb nem látó *actualls* semmi, a' Professora hire nélkül máskor semmit se tselekedjék.

Apró meg-jegyzések. — Akár mi szag ütötte légyen-is meg a' Bétsben vólt Török Követnek előre az orrát, de a' bizonyos, hogy vilfsza menő útját annyira siettette, hogy innen nagy szélvészkek között indúlt ki, és Pénteken, a' midön a' Mahumed követőinek Szombatjok vagyon. Ennek okát 14 napok alatt meg-fogjuk hallani. — A' Porta Követet indított Lengyel Ország felé, de ez az útban tsak ugyan Lengyel Ország szélében meg-be-tegedvén, magával vitt Leveleit sebess Kurir által küldötte Varsóba a' Lengyel Királyhoz. *Moldvák*

nak és *Oldh* Országának az *Orosz Birodalom* felől lévő részeiben minden nap nevezedik a' Török tábor — mit akar? ez után tudjuk meg. — *Dolgozik az Amerikában fel-sült Anglus Politika.* A' közelebb múlt *Februáriusban* úgy megverte vala az Anglus a' *Napkeleti Tippó Sahob* Indiai Fejedelmet, és olly nagy tartományt foglalt itt el, hogy ha ebben magát meg erősíti, minden Amérikáki kára ki pótlódik. Minden órán sokat hallunk.

E' folyó hónapnak 5. dikén valóztatott I. ső *Ferentz Királyunk* II. *Ferentz R. Császára*, és már meg is koronáztatott. A' múlt héten indult ki Bétsből Prága felé minden koronázásra tartozó *F. Udri* gála készület. — A' *Pesti* két *Evangelica* részben lévőek számára a' múlt napokban méreték templom helyt a' *Gránátéros* *Kaszárma* háta megelt igen szép helyen, és ennek minden órán építéséhez fognak. — A' *F. Budai K. Táblán* *reszolvt* uj 4 *Referenseknek* ezek nevezettek: *Urményi János*, *Bay Ferentz*, *Mihos László* és *Fay Barnabás* *Tanátsos* Urak. — Tartalnak már minden felé a' közönséges *V. megye* gyűlések, mellyekről igen örvendetes tudósításokat vészünk. — *Komáromban* 11. dikben ment véghez ezen *Gyűlés* a' *Fő-Ispány* *Ur Exjának* előll ülése alatt, igen szépen, és a' *Királynak* ígért *Subsidiumért* nem hogy békétlenkedett volna valaki, sőt egész örömmel azon gondoskodtak, hogy ezt mennél előbb öszve szedhesék. Olly búzgók a' mi *Hazánkfiái* útban lévő *Kegyelmes Királyunk* iránt, hogy annak szerentsés haza-jöveteléért buzgó imántságokat öntenek az *Égre*. Tsak az a' *böldog Király*, a' kit így szeret a' maga népe, és ő-is így szereti vizsza a' maga népét. — *Gallitziába* 30-ezer fejekből álló *fegyveres* *Sergünk* vagyon rendelve. A' *határ* széleken gyűlt *szabad* *Sergünk* már a' *Frantzia* útban mozog. — *Ama* híres *Gróf Butler* meg-halálozott.

Egerből, *Julius* 7. dikén. — „Az ide-való *Lyceumnak*, *Filosofiát*, és *Törvényt* tanító *Professzorai*, olly *parantsolatot* vettek a' *Fel. Hejlytartó* *Tanáts-*

Tanáttól, hogy a' jövő Septemb. 15 dikére megjelenyének Pesten az Univerfitásnál, közönséges meg próbáltatás, vagy Professori Exámen tétel végett. Méltó tekintetbe vétetvén mindazáltal Prof. Péchy Urnak öregeége, és a' Háza Törvényének már sok elzandóktól fogva való tanításában szerzett érdemei; ki vagyon véve ezen Ur, az említett vizsgálás alól.

Minden Megyebéli Pap-nevelő Házakra (*Dioscesanum Semináriumokra*) is parantsolat ment, hogy az ollyatén *Theologias* Professzorok, kik annak idejében, a' midőn fel-állott vala még Pesten a' *Theologica* *Fakultás*, meg nem examináltattak: hasonlóképpen Pesten legyenek a' fenn említett napon, 's Mélt. Szabó András Püspök Urnak előlülése alatt, Főtiszt. Kaszanitzky, és Zsivics Kánonok Urak, 's nyugodalomra tett Prof T. Kramer, és az Ajtatos Oskolák' Provinciálísa T. Pertz Ur által meg fognak vizgáltatni. „

A' Frantziák Jun. 29 dikéről 30-dikára virradó étzaka oda hagyták Kurtrik Várocsát, és egész Ausfriai Flándriából ki-takarodtanak, még pedig a' mi nevezetesebb — egy puska szó nélkül. Ez, a' nem mesélze Kurtrikhoz táborozó Austr. Generál Bolónnek tudtára adatván, a' mi Sergeink ide minden haladék és leg. kisebb vér ontás nélkül bé szállának. A' mi tsaták tehát itt estenek, ezek az előbbeni napokon történetnek, és nem a' Frantziáknak viszsa menetelekor. — Monsnál a' múlt Jun. 27-dikén a' miéinknek egy 300 fejekből álló csoportotskája Oberster Fischernek vezérlése alatt kevésbe maradott el, hogy mind egy lábíg áldozatjává nem vált egy Spionnak. Ennek szovára megindul Oberst Fischer 300 ad magával valamelly Frantzia Sergetskének egy erdő mellett való véletlen meg-lépésére. A' Frantziák előre tudták a' dolgot, és a' miéinket midőn csak alig érkeztenek bé az erdőbe, már vették az el-árullatást ezekben, és azon szempillantásban 6 ezer Frantziáktól véte-tének körül. Oberst, Fischer a' Spion által a' Frantziáknak

tziaáknak ki-mutattatván, kevésbe múlt, hogy el nem fogattatott. Kapitány *Unterberger* a' *Elanden-stein* Húszárok közzül, lova el lövetvén, fogságra esett. — 60 embereink rész szerint el-estének, rész szerint el-fogattattanak vala, de ezen utolsók közzül már 26-ton vízfza mondatnak kerülteknek lenni.

Az *Oroszok* iszonyúságokat visznek véghez *Ukránid-nak* azon részeiben, a' hol a' Föld-népe az új Con-stitutió mellett álhatatóságot mutat. *Egynék* és pu-rititanak mindent. A' lakosokat fogságra viszik. Az el-szaladott lakosoknak házaikban *Orosz* Katonák vagynak Izálláson, kik el-menetelekkor mindent meg gyujtanak. — A' pártos *Rodwuszky* így írt ezen napokban a' *Lengyelek Királyának* — — „Uram! tudd-meg, hogy a' fejedre 100-ezer aranyokat tettem. Vigyázz magadra! ezt-néked *Rodwuszky* javasollya. „ — A' Király így felelt *Rodwuszkynek*: — Köszönöm Barátom, hogy olyan nagy jutalmat tettél a' fejemre: én pedig bizonyos-sá tészlek téged, hogy a' te fejedet egy *Lengyel* garasra se tartom méltónak. „

A' *Portugalliai* Királynén egy *Anglus* probát teve ezen napokban *Dr. Willis*. A' Királyi kertben egy tó felett egy olyan házat építtetett, mely mesterség által olly formán nyitattathatott-fel, hogy a' benne lévő a' tóba esék. Ebben a' Királyné semmit se tudván, bé-vitetett, és midőn valami e' félétől leg-kilsebbet sem tartana, belé esék az épület alatt lévő tóba. Hogy a' sebess ki-fogatására illendő készület tétetett légyen, tudni való dolog. Most már azt írják, hogy ezen orvos-ság után, gyógyult valamit. Hogy ezen feredés után a' hideg ki-fogja lelai, azt éppen úgy meg-mondotta volt *Dr. Willis*, a' mint meg-történt.